

ES SAIG

ALGAIDA - Núm. 112 - ABRIL de 1990 - Preu: 100 ptes.

Aquest és el retrat del Bisbe Salvà -obra de Joan Balaguer- que figura al Saló de Sessions de l'Ajuntament. I a les pàgines centrals d'aquesta revista hi trobareu la conferència del Prof. Antoni Pérez Ramos sobre aquest Fill Il·lustre d'Algaida, conferència que vos ajudarà a conèixer millor aquest personatge.

EDITORIAL

EL CERTAMEN LITERARI DE CASTELLITX

Bastants anys després de la seva desaparició, l'Ajuntament d'Algaida ha decidit recuperar el Certamen literari de Castellitx i ha publicat -i hem rebut- la corresponent convocatòria. Si no recordam malament, el darrer certamen es va celebrar l'any 80, any en què va morir a l'edat de tretze anys. Aquests tretze anys conequeren altibaixos -com totes les coses d'aquest món-, amb moments brillants: noms il·lustres de les nostres lletres figuren entre els guardonats.

Però no és la nostra intenció fer la història d'aquests premis ni analitzar les causes que dugueren a la seva desaparició. Només voldríem plantejar una sèrie de dubtes que es desprenen de la decisió de l'Ajuntament en restablir-los i esbrinar si l'acord és fruit d'una reflexió i d'un càlcul o més bé de la improvisació, d'un impuls, d'un prompte.

Vagi per endavant que no ens sembla malament que es gastin unes pessetes en un acte cultural com aquest, sobretot quan se'n dediquen tantes a coses més supèrflues.

La primera impressió és que el Certamen es presenta sota el signe del continuïsm: les bases de la convocatòria són una còpia de les que regien fa deu anys; inclús la presentació coincideix exactament. Ara bé, en deu anys les circumstàncies canvien i s'hauria d'haver fet un examen de la situació i un esforç d'imaginació per millorar defectes i mancances fàcils de detectar.

Desconeixem com s'ha fet la difusió de la convocatòria i si s'ha distribuït als llocs adequats i dins d'un termini correcte. Per part nostra, volem aclarir que ens hagués agradat contribuir a aquesta difusió i pensam que teníem possibilitat de fer-ho. (La nostra revista, per exemple, arriba a totes les biblioteques integrades en la Xarxa de Biblioteques del Consell). Però la comunicació de l'Ajuntament ens va arribar quan ja havíem tancat el número del mes passat.

Hi ha molts d'interrogants en els quals no podem entrar. Voldríem que el mes qui ve, en comentar els resultats de l'acte, poguéssim fer-ho en termes elogiosos, que hagués estat un èxit; i també que es posassin les bases a fi de garantir la continuïtat d'aquest Certamen que du el nom de Castellitx.

Bolletí de l'Obra Cultural Balear
d'Algaida.

Revista mensual. D.L. P.M. 1980

Domicili: Rei, 1. Algaida.

Imprimeix: Apóstol y Civilizador. Petra.

ES SAIG només es responsabilitza de
l'editorial.

Dirigeix: Delfí Mulet

Administra: Llorenç Oliver

Mecanografia: Mireia Mulet

Col·laboren: Andreu Oliver, Pere Mulet,
Alexandre Pizà, Joan Trobat, Joan Mulet,
Biel Ssatre, Guillem Andreu, Xesc Oliver
Miquel Fiolet, Víctor Andreu, Víctor
Mulet, Miquel Serra, Biel Bibiloni.

CALAIX DE SASTRE

PROBLEMA, QUIN PROBLEMA?

Els doctors de la llei de la cosa política manifesten que vivim uns moments històrics, més transcendents que la pròpia Revolució Francesa. Els valors permanents s'enfonsen. Mira que bé es preocuparen d'ensenyar-nos ja de petits la doctrina: la creació fou tasca de set dies; el setè dia Déu creà les fronteres és a dir Espanya. I vet aquí que són a punt de ser guillotines, les fronteres -algunes-, com si fossin Maria Antonietes de paper.

Els lituans han decidit independitzar-se dels russos. Altres nacions bàltiques aviat faran el mateix. Els alemanys podran decidir lliurament la seva reunificació en un sol estat. Hi ha consens: el fet que aquests pobles puguin decidir el seu avenir és motiu de satisfacció general. És de suposar que si això és bo per a aquells pobles, deu ser bo per a tots els pobles... Què? Com? Per a tots? No! Que quedi clar: allò que per als bàrbars pobles del Nord és un progrés, seria una regressió imperdonable per a nosaltres, alegres i feliços pobles del Sud. Si tenim tot el que volem; tenim amor; tenim família; de pa, llengua, cultura i diners, no ens en falten. Què més volem? I si persistim, caparruts indomables, a triar el que no ens convé, ja triaran ells per a nosaltres.

Prediquen la modernor. Però actuen com aquells pares carrosses que sortien a les novel·letes d'un temps. Mirau si no el guirigall històric que han organitzat pel simple fet que els bascos i catalans, fills obedients en definitiva, els han dit que de moment no abandonen la llar familiar perquè els lloguers són molt cars, però que no renunciïn al dret de poder fer-ho. Que aquesta, i no d'altra cosa, és el principi d'autodeterminació. I ells: que a casa d'altri bé, però això a ca-seva no, de cap manera. Que fins aquí podíem arribar. Moderns, però constitucionals.

Passa a les millors famílies. La solució, l'ha donada el padrí Fraga: no tenim dret a l'autodeterminació, sinó a la identificació. Quan ho vaig llegir, sabent que ho havia dit home tan llest i sabut, vaig dir: "És clar que sí! Aquesta és la clau de volta del problema". I vaig quedar com un senyor. Però en trobar-me a l'arrecés de la soledat, no vaig necessitar de cap mirall per captar la cara d'astorat que em traïa: en efecte, no havia entès res.

Fins que la televisió, com tantes i tantes de vegades, m'ha desvetllat l'enteniment. La propaganda diu que aviat rebrem a ca-nostre la targeta d'identificació fiscal. Problema resolt: identificats i ben identificats. Fraga té raó, com ha demostrat González a través del seu missatge Solchaga. Problemes d'identificació? Qüestió de dies tan sols. Perquè la targeta, per si qualcú necessita aclariment supletori, vendrà acompanyada d'un opuscle explicatiu. Res no s'improvisa. "No saps qui ets? Consulta la targeta!". I aquesta, oracle de Delfos modern i democràtic, ens traurà del dubte. Dos detalls d'agrair: per la targeta, no faran pagar res i totes les targetes seran iguals. Política socialista, és clar que sí!.

Un amic meu, bèstia com ell tot sol, diu que tanta sort que han inventat això de la informàtica. Que de recursos per solucionar els dubtes existencialistes, és a dir per identificar-nos, en tenen molts més cruels que el de la targeta. Per exemple: marcar amb un ferro calent sobre les nostres anques, ovelletes del seu corral, el nostre nom i l'escut constitucional, com ja fan amb les matrícules dels cotxes. A nosaltres, també ens volen tenir ben matriculats. Amb arguments de tal contundència, acabaré per fer-me apassionat defensor dels ordinadors. Per si de cas, toc fusta: I love you, informàtica!

M'HAN DIT QUE DIUEN

Aquests mesos passats hem sentit parlar molt d'aigua, perquè amb el febrer, i part del març, que ens ha fet, el més calorós que havíem vist mai, la gent ja començava a passar pena pel subministre d'aigua durant l'estiu. I s'ha parlat molt de les promeses del batle, dient que enguany mateix hi hauria un sector canalitzat. El que sí és cert és que el forat que l'Ajuntament va fer a Son Micola segueix igual, ni tan sols s'han fet les proves per saber si hi ha molta d'aigua. Això sí, amb aquestes darreres plogudes ja no hi pensam tant, és com si tot s'hagués resolt.

La gent està bastant preocupada pel tema de les canalitzacions, ja que per un costat veu la necessitat de dur-la a terme com més aviat millor, però per altra part pensen en el cost d'aquesta millora, i estan assustats. Perquè no serà solament el que haurem de pagar com a poble, l'Ajuntament (per molta subvenció que s'aconsegueixi, encara haurà de pagar bastant), sinó també el que cada casa haurà de fer, de portes endins, per aprofitar la millora. Hi havia qui pensava en aquestes famílies que tenen un parell de cases buides al poble, que hauran de pagar com els altres.

És clar que a lo millor serà el moment de fer-ne qualque cosa, amb aquestes cases buides, que són moltes. Hi veim un contrasentit en la quantitat de cases buides que hi ha i les vivendes noves que s'estan fent. Perquè se'n fan bastantes, de noves vivendes, i totes, o quasi totes, es venen; el que no sabem és si els compradors són algaidins o gent de fora.

¿Vos heu fixat en la quantitat de gent que trobam pels carrers, a les botigues, a l'església o als cafès que no és d'Algaida? Només veim gent externa. Algaida s'ha convertit en un "poble dormitori", degut a la proximitat a Ciutat, i segurament a la permissivitat del nostre Ajuntament a l'hora de donar permisos per casetes "de aperos" que es converteixen en xalets, i a fer els ulls grossos davant construccions totalment il·legals. No hi ha dubte que els que tenen comerços n'estan contents, d'aquesta situació.

El que sí està clar és que els que es dediquen al món de la construcció tenen feina per molt de temps. Sentírem comentar que els picapedrers a Algaida tenen molta feina, però que darrerament encara és més difícil "agafar-los", no saben on s'han de girar. I això que les seves factures de cada vegada són més "salades", però mai havíem vist tantes obres en marxa, noves i de reforma.

Heu sentit parlar del preu dels lloguers que es fan darrerament a Algaida? Són preus de Ciutat. El mateix podríem dir de les cases o dels pocs trasts que es posen en venda: són preus de per S'Arenal.

Per sortir dels temes seriosos podríem parlar de futbol, però en aquests moments hem sentit comentaris bastant pessimistes que arriben a dir que quan s'acabin els vestidors-tribuna, possiblement ja no hi hagi futbol de Regional. Menos mal que els petits van ben animats, i no tenen els problemes d'altres categories. Segurament aquest ambient que han aconseguit els petits és gràcies a un grup de pares que els animen amb qualque sopar.

Perquè se'n tornen a fer molts, de sopars. La gent que està ficada dins un parell d'entitats del poble, ha de dur una llista dels dies que té ocupats: músics, cantadors, caçadors, futbolistes, de l'Obra Cultural, excursionistes, quintos...; i altres que de tant en tant en fan qualcun en pandilla, un grup d'amics que es reuneixen a una caseta o casa particular. I mos han assegurat que qualque grupet d'aquests, fa llarg, sempre tenen cosa que celebrar.

Una cosa que poca gent esperava era que es tornassin a posar en marxa els premis o certamen de Castellitx. No havíem sentit ningú que ho insinuàs. Però una notícia així sempre ha d'esser ben arribada, és d'agrair que s'intenti mantenir un acte cultural d'aquest tipus. (Ara bé, s'haurien de fomentar i protegir de la mateixa manera altres actes o entitats més modestes, que durant tot l'any fan feina per la nostra cultura). El mes qui ve podrem parlar d'aquesta "ressurrecció" i confiem que sigui favorablement.

El que ningú no es planteja és la "tercera festa" de Pasqua, la festa de Castellitx, a pesar del contrasentit de que el dilluns de Pasqua, la "segona festa", a Algaida sigui dia feiner, ja que el nostre Ajuntament ha triat com a festes locals Sant Honorat i Santa Aina. Però bé, qui més qui manco aprofita per demanar un dia de vacances, o diu a la feina que ha tengut un còlic, i cap a La Pau falta gent.

I acabam. Els tanqueters estan tots gojosos i satisfets de l'"acera" que els han fet al tros de Ses Escoles; després de tant demanar-la, ja era hora que l'Ajuntament els donàs aquesta alegria; està clar que més que un regal era una obligació de la Corporació, que ha de vetlar per la seguretat dels ciutadans; i aquell tros era perillós pels qui anaven a peu. Quan passeu per allà, fixau-vos-hi bé, mirau-la bé aquesta voravia. No tendreu d'"allonses" de trobar-li cap defecte.

UN SORD

En aquesta foto podem veure el corral de Can Mulet tal com era fa no massa anys. Actualment tot això està bastant canviat.

(Foto cedida per Pep Balaguer)

NOTES D'ART

ALÍCIA LLABRÉS BERNAT. Altair, Ciutat.

Pintura. Una col·lecció concreta, pensada. L'artista pareix ésser conscient de la importància del pas que ha donat i s'assegura.

WAINER VACCARI. Pelaires, Ciutat.

Pintures/Dibuixos. Virtuositat a la realització de temes propers a mites mitològics; absolutament mediterranis.

MILTON GRASER. Palau Soler, Ciutat.

El disseny com a comunicació.

JOSÉ GUERRERO. Galeria Carles Taché, Barcelona.

Pintura. Abstraccions amb regust a classicisme.

DEL BLAU AL BLAU. Sala d'exposicions artesanals de la Generalitat de Catalunya, Passeig de Gràcia, Barcelona.

Ceràmiques. La majoria dels participants són de l'Associació de Ceramistes de Catalunya. Del BLAU de Comella, com a pretext-eix de l'exposició, al BLAU dels que participen a aquesta mostra. El conegut bon nivell tècnic (el llibre mai no enganya) i l'absoluta falta de capacitat de resoldre amb personalitat i qualitat quelcom tan simple com la presència de cada objecte, el sentit i la lògica de la seva existència. S'imposa la fredor de la perfecció en la composició dels esmalts al que han de dir, com a persones, els artesans/artistes (?), en el cas que s'haguessin plantejat dir alguna cosa més que la mera anècdota del fer per a que quedi bé.

JULI RAMIS.

Ja no és notícia, a aquestes altures, la notícia de la seva mort, però sí que pot començar a ser notícia la projecció de la seva obra en el temps. Ja és història.

MIQUEL BRUNET. Sa Llonja, Ciutat.

Pintura i dibuixos. Exposició antològica, on podem apreciar mostres de les tres èpoques pictòriques de l'autor. La primera plasmada en paisatges urbans (Manacor) a espàtula, pintura sincera, equilibrada i suau. Una segona època més constructivista on es reflexen paisatges rurals de la Mallorca interior, a vegades amb una visió tràgica i trista. La darrera època tracta d'ésser més intimista, on les figures humanes i els cavalls ocupen un primer lloc sobre una pintura plana, fosca, amb moviment, eròtica, panteista i transmissora de llibertat.

El vídeo ens mostra el Brunet-home i la seva pintura ens mostra el Brunet-artista; cal conjugar ambdós factors per comprendre la seva obra. Una suma de circumstàncies negatives que envolten el Brunet-home, des de l'entorn familiar fins a la moda en la pintura (el caduc postimpressionisme) passant pel tancat, limitat i viscontinià ambient social del seu poble, agèntien la figura petita i fràgil del Brunet-artista. El Brunet-home de la terra es mostra caute i fins i tot calculador, tossut i pràctic... s'ha de guanyar la vida. Brunet-amic: tot un personatge.

VATSARI

NOTICIARI DE L'OBRA CULTURAL

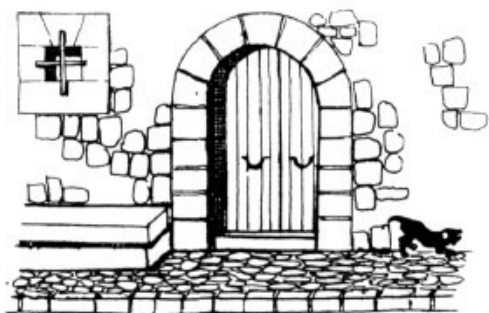
Dia 29 d'abril, excursió a peu pel terme d'Algaida, per la Serra de Galdent (puig de Galdent, puig de Son Roig, puig de Ses Bruixes). Llavors dinarem tots plegats de paella, ví i ensaïmada. Apunteu-vos a Catalina Martorell (tl. 66.52.61) i a Jerònia Cañellas (tl. 66.52.49) abans de dijous dia 26. Sortida de Plaça a les 9 h. Preu: 500 ₧.

Divendres dia 27, mossèn Antoni Gili ens parlarà de la seva darrera obra "Antoni Llinàs, missioner de missioners". Podreu conèixer la labor investigadora del nostre rector, el fruit d'aquesta feina ja publicada i els seus projectes més immediats. Això serà el divendres dia 27 a les 21'30 a Sa Rectoria. Segur que serà una vetlada ben interessant.

Que passeu unes bones festes de Pasqua, que no vos facin mal ses panades ni es robiols!

Grup d'excursionistes als Cingles de Son Rullan.

LES NOSTRES POSSESSIONS

avui : SON REAL

Etimològicament està compost aquest topònim per la partícula Son -contracció de ço d'En- i del llinatge català Real, derivat de l'àrab "rahal", i no s'ha de confondre amb "reial", que és un derivat de "rei".

Està situada al Quarter IV i és una possessió que podem considerar "moderna" ja que tingué el seu origen durant el segle XIX i, per tant, no figura als mapes del Cardenal Despuig, Berard o Barceló, del segle XVIII.

Confronta a tramuntana amb la carretera C-715, de Ciutat a Manacor; a llevant amb Can Carut i altres establiments; a migjorn amb Cas Brau i antics establiments de la mateixa possessió que ara són de Can Bernadillo; i a ponent amb el pinar de Cas Brau i terres de Can Marió d'en Joan Brusca.

La història més recent de la possessió és de principis d'aquest segle, quan ja era propietat de la família de D. Ignasi Duran Villalonga, militar de professió, que morí l'any 1928 sense descendència, deixant les cases a Francisca Amengual Vallespir, nascuda a Costitx i que habitava de criada a Son Real des de feia molts d'anys. Aquesta Francisca en fou propietària fins l'any 1958, encara que ella quedà a les cases, després de la venda, i morí al cap de pocs anys. Els nous propietaris varen ésser l'amo'n Guillem Vanrell Nadal, de Sa Raconada, i la seva dona, que estava relacionada amb la possessió perquè els seus padrins hi havien entrat d'estadants quan es casaren i son pare ja hi va néixer. A la mort de l'amo'n Guillem, ocorreguda el 28 de setembre de 1984, quedà

en mans de la seva vídua Antònia Barceló Amengual, que és la propietària actual.

Les cases de Son Real són de principis del segle passat i ben aviat varen sofrir unes ampliacions laterals amb la construcció d'unes terrasses adossades, sostingudes per bòvedes de canó. A la bòveda corresponent a la cotxera de l'antiga galera dels senyors, encarada a llevant, hi ha la data gravada que deu recordar l'època d'aquestes primeres reformes, corresponent a l'any 1866. Una altra bòveda, lateral de les cases, dóna cobertura al cup de fer vi, avui en desús.

A la part posterior baixa queda el topònim de "quarto de Sa Capella", com a testimoni d'unes intencions que només arribaren a projecte, perquè no hi ha vestigis de la seva existència, si exceptuam un Sant Bonaventura de tamany quasi natural (vegeu fotos), instal·lat de fa més de cent anys a un racó de les cases dels senyors i que, segons fonts orals, provenia de Son Teté de Lluçmajor. A una dependència que dóna a la semiclasta del frontis principal hi havia antigament un molí de fer farina, dels anomenats de sang, del qual només queda el record, perquè fins i tot les moles varen desaparèixer fa una cinquantena d'anys.

La darrera reforma de les cases de Son Real afectà pràcticament a quasi totes les dependències i tengué lloc fa uns 25 anys. Els canvis més notoris foren: l'accés a les cases dels senyors, que fins llavors havia estat a través de les dels amos, passà a ser exterior mitjançant unes escalonades que comuniquen amb les terrasses lateral i posterior (vegeu fotografies). La torre, a quatre vertents, es va edificar de nova planta, donant a les cases una nova imatge més residencial, en detriment de la seva antiga rusticitat. Al frontis principal s'edificà també una nova terrassa porticada per a protegir l'accés a les cases dels amos i es restaurà el primitiu rellotge de sol. Altres dependències afectades pels canvis foren la cuina dels senyors i els arcs entre aiguavessos (vegeu fotos) que foren repicats tant a les cases dels amos com a les dels senyors.

A un lateral de les cases, a ponent, hi havia en temps primer el corral de figueres de moro, que també foren substituïdes per un hortet amb arbres fruiters. Vora aquest hortet hi ha la caseta del sequer i les solls de porcs, testimonis muts de quan a Son Real el figueral estava a ple rendi-

ment. Prop de les cases, vora un tancat per cavalls, hi ha una barraca de pedra, semblant a les de roter, però de dimensions més reduïdes, apta per al bestiar, que conserva la seva típica estructura de lloses superposades formant bòveda. Al costat d'aquesta barraca s'hi troba un safareig-piscina per emmagatzemar l'aigua del pou, construït a meitat dels anys seixanta, que usen primordialment per a regar l'hort de la possessió que cobreix en part les necessitats culinàries del restaurant de Cal Dimoni. Del manteniment de l'hort, de l'aviram de ploma (gallines, oques, ànneres i coloms), així com de la guarda d'unes 50 ovelles que tenen als sestadors de Son Real, se'n cuida n'Antonio Linares, cambrer del mateix Cal Dimoni. Aquest restaurant, com molts recordareu, tengué el seu origen l'any 1959, quan l'amo'n Guillem de Sa Raconada va fer construir un pati per ballar els cossiers i un petit bar enfocat de cara al turisme que passava per la carretera de Manacor. El negoci va anar brodat i dins poc temps es va ampliar amb l'actual Cal Dimoni, o Van-Bar, que es deia al principi.

Les vint-i-cinc quarterades de la possessió són totes de conradís, encara que de terra molt prima; tant és així que per fer l'hort actual hi varen haver de transportar moltes camionades de terra. Ja sia per la manca de terra o, pitjor, per la manca de pluges d'aquests darrers anys, a Son Real es van morint els ametllers i no fa massa se n'arrabassaren una seixantena.

Perquè ens adonem que de sempre Son Real havia estat considerada magre de terra, despedim la possessió amb

una estrofa del Cançoner Popular del Pare Ginard, recollida a Algaida, que ens pot servir de testimoni. Diu així:

Un arbre que perd ses fuies
li cauen moral, moral.
Saps què és de prim Son Real
que sols no basta per guies!

SON LLUC

Està situada aquesta possessió també dins el Quarter IV (la divisió entre els quarters III i IV no passa per l'actual carretera de Manacor, sinó pel Camí Vell o de Cas Brau, radial al poble). Procedeix, el naixement de Son Lluç, d'una subdivisió de la possessió-mare, és a dir, del primitiu Es Rafalet, que tengué lloc, segons

fonts orals, al voltant de l'any 1800. Com recordareu, Es Rafalet, en els moments de màxima expansió, s'estenia des de l'actual carretera de Sencelles o Camí d'Es Rafalet fins al terme de Ciutat per la partió de Xorrigo i les més de 2000 quarterades d'extensió ocupaven gairebé tot el Quarter IV.

Son Lluç confronta a tramuntana amb el Camí de Na Bubota i més enllà de Can Rian amb el Camí Vell de Pina o d'Es Tancat Prim; a llevant amb Can Santet i altres establits; a migjorn amb el Camí de Can Santet i Ca Madò Lluïssa; i a ponent amb Can Xineta i Son Cos de Son Pistola.

La possessió a principis del segle actual era propietat de Gabriel Miralles Oliver, que, per no tenir descendents directes, la deixà al seu nebot Gabriel Miralles Puigserver, glosador aficionat que a les festes o dinars de matances sempre tenia un acudit per rimar amb qualsevol conversa; després passà al seu fill i propietari actual Francesc Miralles Capellà.

Les cases són bastant rústiques i fins fa dos anys no havien sofert cap casta de modificació; aquesta fou mínima perquè només afectà a la sala-graner i al sostre, que tenien molt poca ventilació. Per això obriren finestres a la façana posterior, encarada a tramuntana. També als baixos instal·laren un quartet de bany per a les necessitats més elementals. Darrera les cases i adosats a elles hi ha els sestadors que també fa uns anys varen esser ampliat per donar cabuda a l'actual guarda de 150 ovelles.

L'extensió total de la possessió és de 24'5 quarterades, si sumam a les 20 de Son Lluç estrictes les 4'5 de Can Rian, situades a continuació entre el Camí de Na Bubota i el Camí Vell de Pina. Precisament dins Can Rian hi ha un hermós exemplar de barraca de roter, de grans dimensions, que fins fa un parell d'anys s'havia conservat intacta; però en Biel de Son Lluç ens contà que els al·lots del veïnat s'hi enfilaven a jugar i amb gran perill s'estimbaren per un forat que s'obrí a la bòveda. També ens contà en Biel que actualment tenen les cases llogades a uns ciutadans, però no les terres, que ell procura mantenir, sembrant-hi al llarg de molts anys uns 400 ametllers i darrerament 25 figueres joves i quasi 200 garrovers. És destacable una alzina, "quercus ilex", prop de les cases, que és de les més grosses del terme; es necessiten tres persones adultes per abraonar la soca i antigament arplegaven prop de 20 sacs d'agllans que complien la funció del pinso actual per a l'alimentació dels porcs.

A les terres de Son Lluç no hi ha restes prehistòriques, però sí va existir fins no fa massa anys una bassa de grans dimensions, ubicada just darrera la cisterna i que s'alimentava del

mateix cap-rec, resseguint el camí de les cases provinent en rost del camí de Can Santet. Era molt semblant a les que hi ha dins el terme de Llucmajor, d'origen prehistòric, però sense cobertura artificial per a protegir l'aigua de la dessecació per l'escalfor del sol estiuenc. Aquesta funció la feien uns pins d'esponerós fullatge situats al seu voltant, que també foren

arrabassats.

Hauríem volgut despedir Son Lluc amb unes gloses del padrí d'en Biel, però lamentablement no foren anotades a cap plagueta i el temps les ha esborrades de les memòries familiars.

Text i fotografies:

MIQUEL SASTRE "FIOLET"

EL RACÓ DELS LLIBRES

ANDREU MILÀ

MIQUEL ÀNGEL RIERA

El manacorí Miquel Àngel Riera és un dels grans escriptors de les Illes, posseïdor, gràcies tant a la seva producció poètica com a la narrativa, de nombrosos premis literaris. El darrer guardó que ha aconseguit és el "Josep Pla" amb la seva novel·la "Illa Flaubert".

De la seva primera novel·la, "Andreu Milà", la crítica n'ha dit que "és una novel·la bella, essencialment bella en tots i cada un dels seus registres: des de la duresa i la cruesa -que l'autor no ha tingut cap escrúpol d'empènyer a la vora de la frontera més compromesa-, fins a la vellutada suavitat de la pura emoció a punt de llàgrimes" (Josep Mª Llompart) o que "poques vegades ha estat utilitzat aquest recurs que anomenem novel·la amb un equilibri tan penetrant d'intel·ligència i d'humanitat" (Joan Triadú).

És la història del jove Andreu Milà que, després de fugir en cotxe de la ciutat on acaba de cometre amb altres dos companys un robatori amb homicidi, un accident els deixa immobilitzats entre les deixalles del vehicle destrossat.

Després de la intervenció del narrador que ens explica la fugida dels mal factors i un breu comentari de l'editor que, dirigint-se directament al lector, els explica el procediment narratiu, és el propi protagonista qui porta tot el pes de la història: ens conta tot el que li passa mentres està "empresonat" entre la ferralla del cotxe, alternant-ho amb els propis records, que ens van mostrant la seva vida, les seves motivacions i experiències. I aquí és on trobam dos mons narratius que Miquel Àngel Riera sap conjugar a la perfecció: el món tendre dels records del protagonista i el món cruel de la seva actual situació, que no estan ni molt manco separats, ja que potser els moments de major tendresa els viu sota el cotxe; tampoc no falten els records cruels de la seva trista vida. Tot plegat, odi i amor, dos sentiments que anam descobrint pas a pas i que ens conduiran cap a un desenllaç que és la seva màxima síntesi.

VÍCTOR MULET

..... UN DE LEPE VA ARRIBAR A LA CIUTAT I VA
AGAFAR UN TAXI.....

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Josep Lluís Sansó Crespí.
Va morir dia 28 de febrer
als 47 anys.

Catalina Pujol Mulet. Ens
va deixar dia 29 de març i
tenia 93 anys.

Francisca Andreu Coll.
Morí a Pina dia 24 de març
a l'edat de 90 anys.

NAIXEMENT

Dolores Robles Salas, filla
d'Antoni i Catalina. Vanéixer
dia 3 de març.

El Profesor Antoni Pérez Ramos en el moment de pronunciar la seva conferència sobre el Bisbe Salvà, conferència que podeu llegir a les pàgines següents.

**“El liberalisme Moderat
i
els Homes d'església”
fent memòria d'EN
MIQUEL SALVÀ**

PROF. DR. ANTONI PÉREZ RAMOS

Conferència pronunciada a la
Casa de la Vila d'Algaida, dia 27 de gener, dins el cicle de confe-
rències sobre els Fills Il·lustres del poble.

Aquest breu estudi, que tindrà per eix la persona i obra del Bisbe Salvà, es compondrà d'una introducció, de quatre parts i un epígraf o conclusió.

Introducció.

En el pròleg a la biografia de D. MIQUEL SALVÀ i MUNAR -el vostre Bisbe-, que vaig escriure, ara fa gairebé 22 anys, per encàrrec i a iniciativa de l'Ajuntament d'aquesta vila d'Algaida, ja assenyalava que un dels motius pels quals jo creia que la vida d'aquest il·lustre personatge no s'havia escrit fins aleshores era perquè ningú no gosava o s'aventurava treure-la a llum i defensar sense por, amb valentia, un Bisbe que ja de jove es va incorporar i va militar en les files del liberalisme, que va patir exili per aquest motiu, i que més tard es va haver de mantenir allunyat de l'Illa durant un grapat d'anys, 5 a París, 21 a Madrid ("Villa y Corte"), si bé visquent, tota una sèrie d'ells, en qualitat d'alt funcionari.

I jo afegia que després de cent anys era ben hora de deixar a un costat prejudicis i objeccions, que venturosament ja s'havien esvaït.

Idò bé, des de la cimera de l'any 1.990 en què vivim, aquella consideració del nostre pròleg de 1.968 es veu encara més enfortida i recolzada si tenim en compte que 10 anys després -1.978- just acabat el règim franquista, i una vegada instaurada la monarquia i la democràcia, es proclamava a Espanya una Constitució, consensuada, de reconciliació, feta per representants de les diverses tendències polítiques i que en el seu primer article diu textualment:

"Espanya es constitueix en un estat social i democràtic de Dret, que propugna com a valors superiors del seu ordenament jurídic la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític..."

Avui, amb una Constitució que compta més de 11 anys, quan la democràcia és un fet que dia rera dia es va consolidant, quan la llibertat religiosa és el primer principi informador del nostre Dret Eclesiàstic (art. 16,1), i quan *"...la dignitat de les persones, els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat i els drets dels altres són fonament de l'ordre polític i de la pau social"* (art. 10,1), resulta més entenedor a la gent comprendre la persona i l'obra del Bisbe Salvà, i el biògraf, agosarat en la seva tasca ara fa 22 anys, troba l'ambient més acollidor al seu missatge, i més fàcil, i, fins i tot, més gratificant el parlar del fruit del seu estudi i investigació.

I dit això, que em pareixia elemental avançar en aquest pròleg, tractaré tot seguit i en forma de guió, sobre els trets més notables o interessants, per a vosaltres, de D. MIQUEL SALVÀ i MUNAR, amb motiu de rememorar la seva proclamació solemne de Fill Il·lustre d'Algaida.

1ª PART: 1.792-1.824: Des del naixement fins a la seva partida a París.

Seguint un ordre cronològic, vet aquí els punts o fites de la seva vida que he triat o espigolat.

Comencem per l'any 1.792, quan dia 5 de gener té lloc el seu naixement.

a Algaida. Els seus pares eren Melsion, de Puigpunyent, i Joana Maria, d'Algaida, ambdós veïns d'aquesta vila. En Melsion i na Joana Maria havien contret matrimoni dia 8 d'abril de 1.791 i tenien el seu domicili justament a la casa on avui es conserva, i que du el nom de "CA'L BISBE", del carrer que li està dedicat. Tengueren vuit fills: Miquel, 1.792; Jaume, 1.793; Melsion, 1.796; Margalida, 1.801; Pere Josep, 1.803 (mort a poc de néixer); Josep, 1.806; Antoni Josep, 1.808; i Joana Maria Paula, 1.811.

El seu baptisme tengué lloc a l'endemà de néixer, el 6 de gener, dia de l'Epifania.

Fill d'una família humil, honrada i cristiana, en Miquel rebé una formació adient en les lletres i en la virtut.

Dia 6 de desembre de 1.797 va rebre la Confirmació de mans del Bisbe Bernat Nadal.

Sentint-se cridat a l'estat eclesiàstic des de nin, començà per estudiar llatí i humanitats. Després, a la Reial i Pontifícia Universitat Literària de Mallorca cursà Filosofia, Teologia, Dret Civil i Canònic.

Quan tenia 16 anys va esclatar, el 2 de maig de 1.808, la Guerra de la Independència. L'any següent, el 22 de setembre de 1.809, va rebre la Tonsura Clerical.

Aleshores es respirava un clima de guerra, de patriotisme exaltat, que el propi Bisbe Nadal, President del Tribunal Suprem de Justícia, animava diguent als joves seminaristes que *"no dubtassin en prendre les armes i seguir el comú impuls dels seus conciutadans"*. Era una època crítica la d'aquells anys, i difícil, i tremend el ministeri sacerdotal. (Textuals paraules del Vicari General Muntaner, 1.811).

El nostre seminarista, el retrobam l'any 1812, quan tenia 20 anys. Era un bon estudiant, instal·lat provisionalment amb d'altres seminaristes, per raons de la guerra, en el Convent de Sant Francesc. Ell feia oposicions a Càtedra de la Filosofia Lul·liana que va treure amb notes brillents.

El 8 de juny de 1.816, als 24 anys,

BOLETIN OFICIAL

ECLESIAÍSTICO

DEL OBISPADO DE MALLORCA.

TOMO I.

Palma.

IMPRESA DE D. FELIPE GUASP, IMPRESOR REAL.

1861.

L'any 1.861 va fundar el Bolletí Oficial del Bisbat. Aquesta és la portada del primer número.

va rebre, a Ciutat, l'ordenació Sacerdotal. Als trenta, obtindria el grau de Doctor en Cànon i Lleis. Un any més tard era Vicari de l'Església de Sant Jaume de Palma. Poc temps després, Professor del Seminari. I dos anys més tard, l'any 1.820, era nomenat vocal de la recent creada Diputació Provincial. I tot seguit, Secretari.

En Salvà venia a esser, a nivell local, l'element clau en aquells moments de liberalisme que havia pres més força encara que a l'anterior campanya, recolzat pel triomf de l'exèrcit dels Conspiradors i de les societats secretes. El nostre clergue tenia una gran preparació humana, cívica, política, com ningú. Efectivament:

1) De nin ja va conèixer un il·lustre paisà seu, el també algaidí Pare Bartomeu Pou, ex-jesuíta, expulsat pel Rei, que ja vell i malalt va cercar refugi a Algaida, on hi morí el 17 d'abril de 1.802; 2) Estudiant al Seminari va respirar, quan anava a la Universitat, un ambient "de novetat" on cadascú jutjava segons la seva opinió o tendència; 3) També, aquí a Algaida, essent Seminarista (de 1.803 a 1.808) va tenir un rector molt liberal, D. Rafel Barceló, a qui llavors feren Canonge (1.808) i que l'any 1.810 va esser elegit Diputat a Corts per Balears; 4) També el seu germà Josep va esser liberal, progressista; 5) Emperò, sobretot, allò que el va condicionar o influir més en el liberalisme va esser l'exemple dels seus propis bisbes: Bernat Nadal i González Vallejo.

La política, emperò, més encara que altres activitats humanes, és mudable, va enrevoltada de riscos i té uns triomfs efímers. Això explica que, amb la implantació del règim absolutista, caiguessin els liberals i que el Dr. Salvà hagués de dimitir del seu càrrec de Secretari de la Diputació.

Era un caigut més, però amb honor. El Cronista A. Furió va dir de la seva gestió a la Diputació Provincial que D. Miquel s'havia distingit pel seu seny, el seu tracte, fi i delicat en els assumptes de l'ordre, i un civisme i religiositat extraordinàries. Així mateix, del seu saber polític i sentit jurídic administratiu, el vostre Arxiu Municipal en conserva un valuós document d'en Miquel Salvà, datat el 18 d'octubre de 1.821 i titulat "MODEL D'ORDENANCES MUNICIPALS per als pobles de la Província de les Illes Balears". I el Capítol de la Seu en va estar agraït al Secretari de la Diputació, perquè, quan l'Ajuntament de Ciutat dia 9 d'octubre de 1.823 va intentar la incautació dels "Canelobres de Plata" amb l'objecte d'així contribuir a les despeses de la guerra, D. Miquel va intercedir perquè la Diputació, a canvi, acceptàs les 10.000 pessetes provinents d'un préstec que la Seu havia fet al dit Ajuntament quan l'epidèmia de Son Servera, l'any 1.820.

Trencada la seva carrera política-administrativa pels esdeveniments polítics canviants esmentats, el nostre home d'Església es va reincorporar al ministeri sacerdotal amb plena dedicació, i feu oposicions a Rector. Ell ja n'havia fetes abans en tres ocasions, inclús abans d'acabar la carrera de capellà, més que per assolir-les, per a "fer mèrits". Ni llavors ni ara les va treure; no perquè no fos una persona ben preparada i llesta, sinó per altres raons de "política eclesiàstica" o de tipus político-civil. Senzillament, el 1.824, per esser "desafecto", és a dir, persona "non grata" al règim absolutista.

2ª PART: 1.824-1.850: Estadades

a París i a Madrid.

Això que acabam de descriure mos dóna entenent que l'estiu de 1.824 En Salvà sortís del clima enrarit de Mallorca i viatjàs a París, a respirar aires més purs de llibertat, amb l'excusa d'acompanyar el jove cavaller Pasqual Tugores. Allà hi va estar uns sis mesos i entrà en contacte amb un moment històric important, el propi de la França del Concordat i la Restauració, on hi havia lloc encara pel liberalisme catòlic en gestació.

Al seu retorn, el Bisbe liberal González Vallejo, ja a punt de renunciar a la Diòcesi per raons polítiques, oferí a En Salvà el càrrec de Bibliotecari Major de l'Episcopal, emperò la proposta oficial a la Cort la feu després de la renúncia, i aquell Bisbe, que se'n va anar com a misteriosament de l'Illa, va deixar el nomenament d'En Salvà en suspens.

Llavors D. Miquel va comprendre que aquí no tenia res a fer i va emigrar a París, més encara quan el successor d'En Vallejo, el Dr. Pérez de Hiriars, absolutista acèrrim, "li va posar la proa damunt".

Vet aquí l'informe ferotge que el nou Bisbe donà contra el nostre biografiat, que era sense cap dubte un moderat lliberal, emperò no així en l'opinió d'aquell apassionat informador:

Està retirado en Francia -escrigué a la Cort- sin duda por no considerarse seguro en esta isla, por haber sido uno de los más exaltados liberales ... en el tiempo de la desgraciada época constitucional... Yo tengo que procurar a mis diocesanos los ministros más idóneos para su mayor bien espiritual..."

Doncs bé, el proscrit liberal va estar-se a París des de 1.825 a 1.829 i va viure a la Rue Saints Pères, 31. I allà es veu que es va dedicar a la investigació, aprofitant l'avinentesa de viure a la "Ciutat de la llum", de l'art, de la ciència i del progrés. Preferentment es dedicà a qüestions històriques i patriòtiques (avui en diríem nacionalistes). Heus ací els títols:

OBISPO MALLORQUÍN

A "Die Balearen" de l'Arxiduc hi trobam aquest gravat que representa un Bisbe mallorquí. Recordem que aquesta obra es va compondre, si fa no fa, en època del Bisbe Salvà.

"Sobre la verdadera patria d'Aníbal".

"Breu biografia del P. Bartomeu Pou".

"Crítica biogràfica del Cardenal Jaume Puy", on ell defensava l'origen mallorquí d'en Puy, en contra d'altres que deien que era italià, convertint el seu llinatge a "PUTEUS".

Allà, a París, va estudiar llengua i literatura, idiomes (francès, italià, anglès), periodisme, i va establir amistat amb famosos liberals del Romanticisme, com Martínez de la Rosa, Alberto Lista, Espronceda, el Duque de Rivas, etc.

Quan, amb aquest bagatge, tornà a Madrid, on visqué al carrer Chinchilla, 10, 2º, i al carrer Jardines, 12, 3r. esq., el feren Acadèmic de la Història, Oficial de la Secretaria d'Interpretació de Llengües, Redactor de la "Gaceta de Madrid", Bibliotecari de l'Acadèmia de la Història, Bibliotecari del Duque de Osuna i de la Reina.

En Navarrete diu d'ell:

"Hablista consumado, políglota notable, familiarizado con los clásicos, conocedor de autores modernos, de instrucción tan vasta, variada y completa, que causaba asombro y admiración"

Per tot això no estranyà que des de Mallorca fos aleshores nomenat, el 30 de desembre de 1.832, CRONISTA OFICIAL DEL REGNE DE MALLORCA.

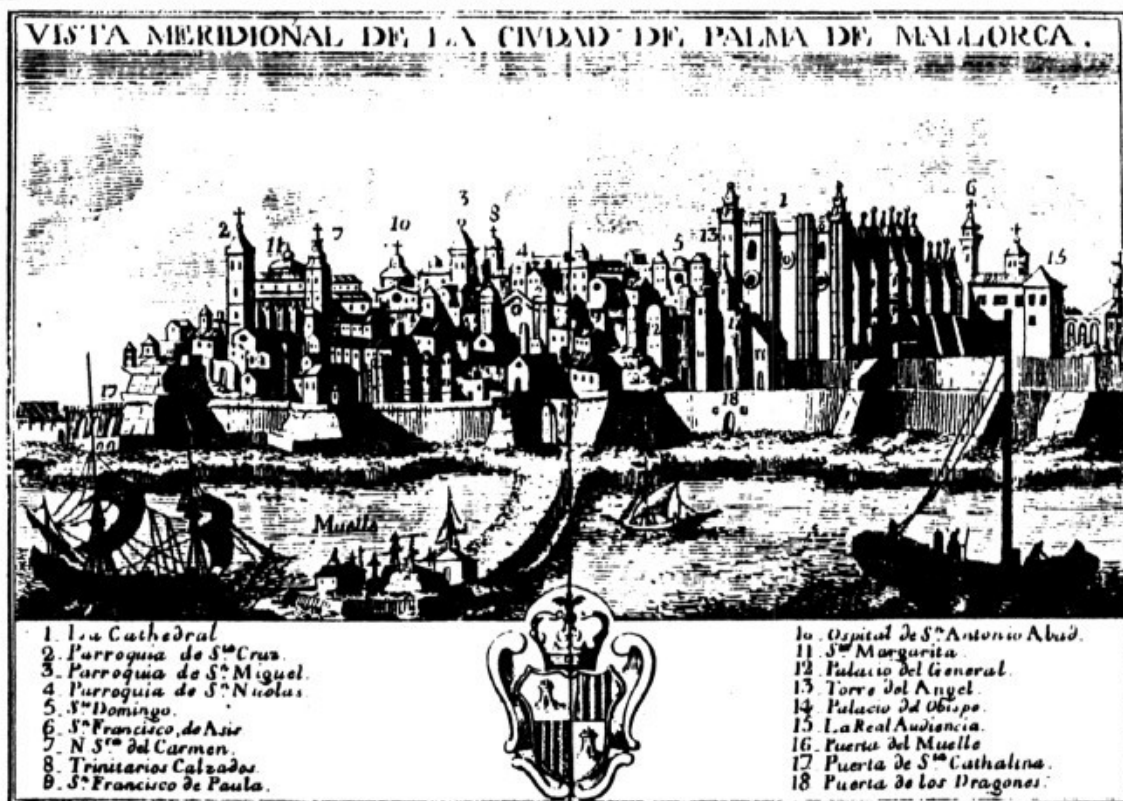
Durant la seva llarga estada a Madrid, és a dir, vint anys, va viure d'aprop els esdeveniments polítics de la nostra història, de confusió i canvi:

L'Estatut Reial, obra dels Constitucionals més moderats que encapçalava Martínez de la Rosa (1.834);

la supressió d'Ordes Religioses (1.835);

la Constitució de 1.837, "poda del texto de 1.812" (B. Cervera), i dins d'un clima d'oberta oposició a l'Església (J. M. Laboa).

De tot això, Salvà, testimoni excepcional, crític, enviava notícies puntuals als seus paisans. Vet aquí algunes pinzellades, a l'entorn del fenomen ètic, polític i religiós viscut per ell mateix, en viu i en directe:

Palomino f.

Vista que ofrecia Palma a la primera meitat del segle XIX. La Catedral, aleshores, encara conservava la seva primitiva façana, malmesa poc després pel terratrèmol de 1851. B. Espinat Garcia. *Atlante español o descripción general geográfica, cronológica e histórica de España, por reynos y provincias...* Madrid, 1779.

"Ya habrás visto la nueva Constitución, que se espera sea el pacto entre la nación y el trono, que nos haga felices para siempre.

Hay algunos que sólo quieren la Constitución de 1.812, pura y neta... No te admires de nada. Las cosas van bien, digan lo que digan los retrógrados... Yo estoy curado de la fiebre de hablar de política". (19 d'abril de 1.837).

"Esto es una Babilonia completa de pillos, ladrones, asesinos, que no hay por dónde tomarlo. El mismo demonio no quisiera de ellos..." (7 de gener de 1.840).

"El tiempo que corremos es de estar lo más oscuro posible. Revuelta toda Europa y desatinadas cual nunca las cabezas, se han puesto en cuestión los principios más santos, y los pueblos de hoy más se parecen a una casa de fieras que a una sociedad de hombres" (20 de juny de 1.845).

En Salvà, desenganat de la política, seguia investigant amb paciència temes històrics afegint a les abans esmentades biografies una "Història dels jueus en el Regne d'Aragó, dels segles XIII i XIV" i la "Col·lecció de documents inèdits per a la Història d'Espanya" (Madrid, 1.842).

Tota aquesta activitat científica i literària va dur com a conseqüències que el nomenassin per a molts i importants càrrecs: Censor d'Impremtes i Llibreries del Regne, Membre de la Reial Acadèmia de la Llengua i de la Història de Bèlgica, Conseller Reial d'Instrucció Pública, Comisari i Auditor Honorari del Suprem de la Rota, etc.

Dia 8 de novembre de 1.843 Isabel II va esser proclamada, als 13 anys, Reina d'Espanya, i amb ella s'obria el període isabelí, caracteritzat per una forma moderada d'existència i pel moderantisme.

Tal fèt va esser motiu d'alegria per en Miquel Salvà, alt funcionari de la Cort protegit per la Senyora i simpatitzant d'aquesta en les seves idees de l'art de governar. Com també el va alegrar que als pocs dies Pedro Pidal, amic seu i col·laborador, fos nomenat President del Consell de Ministres.

Aquest és el segell del Bisbe Salvà.

Mentrestant, a Mallorca, el 18 de desembre de 1.842 moria el Dr. Pérez de Hirias, deixant la Seu vacant. Dos amics d'En Salvà varen governar en interinitat la Diòcesi, és a dir, de tot d'una el Canonge Muntaner i des de 1.847 el Dr. Josep Amengual.

De 1.848 a 1.851 la regí el Bisbe Rafael Manso, que fou traslladat a Zamora.

3ª PART: 1.850-1.852: Retorn a Mallorca.

Passats 25 anys d'absència, a finals de juny de 1.850 arribava a Mallorca per tal de recuperar la seva salut, amb el seu germà, Dr. Jaume Salvà, Catedràtic de Medicina de Pamplona i després de Madrid.

Se n'havia anat als 32 anys i tornava als 58 anys: Mitja vida, pràcticament, fora de Mallorca.

Aquell estiu de 1.850 la societat mallorquina li obrí les portes fent-lo objecte d'atenció pública i especial-

ment la "crème" dels nostres intel·lectuals i lletraferits s'enorgullia de conèixer el polític, el literat, l'home d'Església, i més encara els qui no havien romput la correspondència amb ell, al manco epistolar.

Pocs mesos més tard, varen començar a córrer rumors de que el successor del Bisbe Manso seria En Salvà, a proposta de l'Ajuntament de Ciutat. Ell ho va saber i escrigué a l'Ardiaca Tugores que ell s'oposava a tals recomanacions. Un altre candidat era el Dr. Josep Amengual, abans citat.

Malgrat tot això, va esser nomenat Bisbe de Mallorca dia 10 de gener de 1.851, emperò ell renuncià onze dies més tard, el 21 de gener, si bé la renúncia no li va esser acceptada. Ell comentava, mentrestant, a un amic:

"Jo estic bé amb els meus llibres i no desig càrrecs superiors a les meves forces i a la meva salut..."

Finalment es va rendir i dia 2 de març del mateix any es presentà a la Reina la qual li va dir per quatre vegades que la seva voluntat era que fos Bisbe de Mallorca.

La notícia es va fer córrer i dia 28 de juny les campanes de Ciutat repicaven a festa.

Dia 5 de setembre va esser preconitzat en el Consistori per Pius IX. Les butlles arribaven a Madrid el dia 17 de setembre i la Reina Isabel II li va donar el "regium exsequatur".

Dia 15 d'octubre va esser proclamat Fill Il·lustre de Mallorca per l'Ajuntament de Ciutat.

A l'edat de 60 anys, acabats de fer, fou consagrat a l'església de San Isidro de Madrid, actuant de consagrant el Primat de Toledo.

Complit el tràmit de presa de possessió a través de l'Ardiaca D. Francesc Tugores, dia 16 de març, el 30 sortia de Madrid cap a Mallorca.

La seva arribada, el 12 de març, va esser solemne i triomfal. En feu la ressenya el "Diario de Palma" de dia 13, dilluns de Pasqua.

D. Miquel Salvà tornava definitivament a la seva terra, on es dedicaria de ple al seu ofici de Bisbe.

4ª PART: Activitat episcopal a Mallorca.

El pontificat Salvà va esser exemplar. Començà per cobrir tota una sèrie de càrrecs en el Capítol i en la Cúria Eclesiàstica que es trobaven vacants i no es va cansar d'inculcar l'obligació de residència a Rectors i Vicaris. La vessant pastoral es feia palesa dia 25 de juliol de 1.852 en tres objectius: atendre els pobres, l'ensenyament i el testimoniatge de vida.

Com a bon observador de la realitat política i social, aprofità la seva primera Pastoral per atacar el socialisme que aleshores neixia baix el signe revolucionari i antireligiós. Com a home d'Església, reconciliador, moderat, convidava els seus diocesans a la unitat en l'obediència a Pius IX i el respecte a la Reina.

L'any següent, 1.853, va proveir 22 parròquies vacants, d'acord amb l'article 26 del Concordat de 1.851. D'aquella promoció de Rectors recordem Mossèn Joan Molines, per a la parròquia de Sencelles; Mossèn Joan Company per a la d'Algaida i Mossèn Rafel Caldentey, el conegut Rector de Santa Maria del Camí.

La següent Pastoral, a 27 de març, dirigida precisament als Rectors, se centrà en la importància de la Santa Missa, de la predicació, de l'estudi per als sacerdots, de les visites a les escoles, de la preparació de nins a fer la primera Comunió, atenció i cura dels arxius, allunyament de la política i, per contra, invitació a apropiarse al Bisbe.

Entre l'any 1.853 i 1.855 dugué a terme la tasca de la visita pastoral, a més de preocupar-se d'una obra material i artística molt important com era la restauració de la façana de la Seu, en runes pel terratrèmol de 15 de maig de 1.851.

Enmig de tot això, a n'En Salvà, home culte i que durant tants d'anys havia viscut fora de l'Illa, li feia

falta sortir de la "Roqueta" de tant en tant i reviu la seva estada a la Península i a l'estranger, tal com hem vist en el seu Diari Episcopal.

Tornant a la vida del nostre poble, 1.854 fou en lo polític l'any de la Vicalvarada i en lo religiós la proclamació del Dogma de la Immaculada. Així mateix, un seguit de coses tenien lloc a nivell d'interès públic: d'un costat, a febrer de 1.855, mentre a Madrid es discutien les bases per a una Constitució liberal, a Mallorca 5.027 firmes (3/4 parts del cens electoral) demanaven a les Corts la conservació de la unitat religiosa; d'altre, es produïen conflictes d'ordre públic, com l'ocorregut a primers de març del mateix any, veient-se obligat el governador a demanar al Bisbe que l'ajudàs a restablir la pau pertorbada per la conducta d'alguns eclesiàstics.

Resumint l'ample ventall d'activitats apostòliques de Mons. Salvà, feim nostra l'opinió del P. Munar de que fou "un Pastor competent, ple de zel i caritat envers el seu ramat": Catedral, Cúria, Parròquies, el Seminari -que va engrandir materialment i que va dotar en el terreny científic i espiritual-, la promoció de la Causa Pia Lul·liana i de les Missions, l'ajut als combatents mallorquins a Àfrica, etc. etc. en donen fe i testimoni.

A 1.860 inicià el 3 de maig la seva segona visita pastoral. A 1.861 fundà el Butlletí del Bisbat tot manant fer estadístiques de personal i inventari de béns. A la vegada feu construir tota una sèrie de temples, sense deixar la reforma o restauració dels antics.

L'any 1.863, quan ja duia 10 anys de pontificat, en reconeixement de tants i tants de mèrits, rebé la Gran Creu de Carles III de mans de la Reina Isabel II, a la qual va tenir sempre en gran estima.

Els altres 10 anys que li restarien encara de Pastor i de vida els dedicaria preferentment a l'atenció del seu clergat i publicant per al poble el Catecisme Diocesà bilingüe.

Circumstàncies tan luctuoses com l'aparició del còlera de 1.865 i de la febre groga de 1.870 posaren a prova la gran caritat del Bisbe envers els afectats. També, en un altre ordre de coses, va haver de defensar els béns de l'Església contra la Desamortització de 1.867. Al Vaticà I, 1.869, no va poder prendre-hi part per manca de salut, emperò el feu viure a l'Illa quan ordenà que es fessin rogatives pel seu èxit.

La caiguda d'Isabel II, 1.868, el va entristir, lògicament. De cara a la Constitució, 1.869, la més liberal de totes, En Salvà no va dubtar gens de fer-ne una valenta "Exposición" al Congrés sobre la "Unitat catòlica", sentint-se recolzat per J. Ma. Quadra-do en el Setmanari d'aquest mateix nom.

Finalment, davant una política nacional marcada de laïcisme i d'ingerències del poder civil en el camp religiós i d'una clara tendència per aconseguir la separació de l'Església i de l'estat, els Bisbes, i entre ells Mons. Salvà, varen protestar, any 1.873. Amb ulls d'avui tenia raó sobrada la nostra Jerarquia quan s'oposava a la supressió de les Ordes Religioses i a l'alienació dels béns eclesiàstics. Emperò la tesi de la unió de l'Església i l'Estat ha deixat d'esser -cosa ben sabuda als nostres dies- l'ideal que aleshores es presentava com a únic i quasi dogmàtic. De totes maneres, el Bisbe, fill del seu temps, ordenà que es publicàs al Butlletí Oficial del Bisbat de 2 de setembre l'al·locució del Papa demanant als feligresos oracions per a la solució de tants conflictes.

I aquesta va esser gairebé la darrera actuació oficial del Prelat, puix que el 2 de novembre de 1.873 va sofrir un atac després de la missa i el 5 moria pietosament.

5ª PART: Epíleg o conclusió.

L'epitafi de la tomba a la Capella de Sant Pere de la Seu dóna aquest resum de la seva vida:

"Pontífex plàcid. Il·lustre per la seva misericòrdia envers els pobres, principalment pels apestats, molt cons-

tant en la restauració del temple catedralici, distingit pel seu saber i preclar governant".

I el seu escut d'armes el defineix amb símbols de tres grans veritats, que subscrivim, posant fi a l'alliçonadora MEMÒRIA D'EN MIQUEL SALVÀ, fill il·lustre d'Algaida, home de lletres i polític famós, ferm com una torre i noble com a lleó; d'un Salvà, Mestre i Pastor benemèrit de la seva Església; d'un espanyol insigne que va servir la pàtria amb apassionament i que el va fer mereixedor de la Gran Creu de Carles III.

Referència bibliogràfica.

AA.VV., "10 anys de Constitució". Palma, 1989.

CANOVAS SANCHEZ, F., "El moderantismo y la Constitución de 1.845". Madrid, 1.984

DONEZAR DIEZ DE ULZURRUN, J. M., "La Constitución de 1.869 y la Revolución burguesa". Madrid, 1.985.

GIMENEZ MEDINA, J. J., "El Magisterio Eclesiástico del Episcopado Español 1.847-1.870, preparatorio del Concilio Vaticano I". Burgos, 1.982.

LABOA, J. M., "Iglesia y Religión en las Constituciones españolas". Madrid, 1.981.

PANIRO ORALLO, S., "La Iglesia y la política" en "Estudios de Derecho Canónico y Derecho Eclesiástico en homenaje al Profesor Maldonado". Madrid, 1.983. (pp. 555-583).

PEREZ RAMOS, A., "El Obispo Salvà, un capítulo en la historia de Mallorca del siglo XIX". Palma, 1.968.

NOTICIARI

PARROQUIA DE SANT PERE I SANT PAU

ALGAIDA

Orientacions i calendari pastoral

Mes d'abril

Curset prematrimonial comarcal.

Dia 23, a les 9'30, a La Caritat de Porreres.

SETMANA SANTA 1990

Diumenge del Ram. Dia 8.

A les 11 del matí, a Sa Plaça, benedicció de rams. Processó i Missa.

A les 8 del capvespre, concert de l'Orfeó d'Algaida, al temple parroquial.

Dijous Sant. Dia 12.

A les 9 del vespre, Missa del Sant Sopar del Senyor.

Seguidament, processó.

Divendres Sant. Dia 13.

A les 9 del vespre, Celebració Litúrgica de la Passió del Senyor.

Dissabte Sant. Dia 14.

A les 9 del vespre, Vetla Pasqual.

Diumenge de Pasqua. Dia 15.

A les 11 del matí, processó i Missa.

Dimarts de Pasqua. Dia 17.

A les 11, missa a La Pau de Castellitx. Predicarà Mn. Francesc Ramis.

En Biel Massot ens va presentar el seu llibre "Pòrtol. Guia d'olleries". Va ser una interessant vetlada que ens va permetre conèixer millor aquest art que és el treball del fang, la situació en què es troba, els seus problemes. Repetim: una reunió ben agradable.

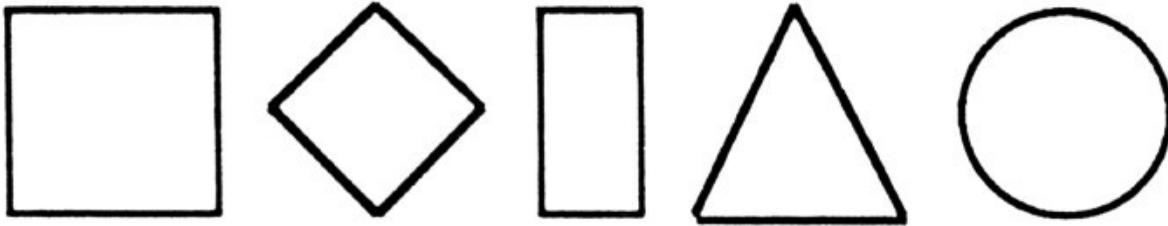
PLUVIOMETRE

El mes de febrer va esser tristíssim pel que fa a les pluges. Recordareu que en tot el mes va caure un litre escàs d'aigua. Aquest mes de març ha estat més normal, si bé no ha fet cap pluguda grossa. Fins dia 29, havien caigut 50'9 litres.

Com sempre, aquestes dades ens les proporciona l'apotecari Gabriel Martorell.

Solucions als mots encruats: Horitzontals: 1. Pina. Randa. 2. inici. seus. 3. caució. ut. 4. ac. E. abric. 5. ptolemaïc. 6. éider. útil. 7. duar. asila. 8. rs. article. 9. E. traca. or. 10. riu. mà. ús.

Verticals: 1. picapedrer. 2. inactius. I. 3. niu. oda. tu. 4. accelerar. 5. II. er. ram. 6. R. bàM. atca. 7. as. kausia. 8. neurític. u. 9. duti. cil.los. 10. as. C. laer.

G · E · O · M · E · T · R · I · A

Víctor Andreu

Rosmari Deckel

Jaume Falconer

Julio León

Miquel Segura

Amb el nom de GEOMETRIA, un grup d'artistes relacionats amb el MOLI D'EN XINA mostraran la instal·lació de formes geomètriques com a suport visual d'una intenció que va des de l'anonimat de l'obra fins a una solució integral mitjançant claus i simbolismes,

=====

a la Galeria d'Art BERN, Ciutat.

Inauguració dia 24 a les 20 h.

24 Abril - 12 Maig - 1990

#####

I CURS D'INTERPRETACIÓ DE GUITARRA A CURA

Ja està en marxa el III Festival de Cura que enguany tindrà com a novetat més important la incorporació d'aquest curs d'interpretació que estarà a càrrec del prestigiós professor Ernest Bitteti.

N'Antònia Sitjar ens explica les condicions que han de reunir els interessats a participar en aquest curs, unes bases que s'han enviat als conservatoris més importants de tot el món. El curset es tancarà a Cura, a la Sala de Gramàtica, amb un concert dels alumnes que hagin demostrat un nivell més alt interpretant la guitarra clàssica. El curset es farà del 9 al 20 de juliol.

També ens informa N'Antònia del III Festival de Cura que enguany ha avançat les seves dades procurant evitar coincidències. Començarà el divendres 1 de juny amb el concert del pianista Mischa Dichter. Dia 15 de juny, també divendres, serà el pianista francès-americà Francoise Joel Thiollier. El dissabte 7 de juliol el concert, gratuït, es farà a l'església d'Algaida a càrrec de l'Orquestra Simfònica de Balears-Ciutat de Palma. I el 13 de juliol tancarà el festival el guitarrista Ernest Bitteti, el professor del curs d'interpretació, que actualment és catedràtic del Conservatori de Michigan, als Estats Units.

Desitjam un èxit total al Festival i esperam que aquestes modificacions ajudin a la consolidació d'aquest aconeteixement musical tan important com és el que podríem anomenar Festival del Pla de Mallorca.

PREGUNTA: FFFFFFFFFFFFFFFF

FGFGF PFPFPFPFPFPFPFPFPFPFP

FREFREREFREFREFREFREFREF

FFFFFPP FPP FPP FFFF

FFFFF

FFFFFFFFFF

FFFFF

F F F F P P P P P P

FPP EPP FERO / FRE

APPENDIX I

15

1

1998

HCM

111

342

1

18

3)

1

1

✓

✓

V

— *Journal of the American Medical Association*

RESPOSTA: cccccccccccc

ccccc

[illegible]

FOR THE RECORD

for a certain number of years.

RESEARCH

FFEE

~~_____~~

ANY I
Nº: 15

REVISTA DEL COR, LA MELSA I EL FETGE

PROPOSICIONS EN COS I ANIMA

\$ La cuina ha quedat solitària. Les dones que esperaves trobar no hi són. On són? Són a foravila a la finca que tu saps. N'hi ha que estan assegudes damunt una paret mirant les carxofes. Altres desfloren llevamants imaginant-te. N'hi ha que cullen lliris liles i xuclen la seva mel pensant amb tu. Altres fan una corona de margalides i roelles per a posar-te al cap quan arribis. Totes t'esperen. Totes et desitgen. Dones de la vida. Aquest mes a foravila. REF.: i-mmmm.

#Companyia de teatre Per-Saber-On-Ets, presenta el seu espectacle "Mi infancia són recuerdos de un patio de Sevilla" dels germans Alvarez-Quintero i Quiroga amb músiques dels germans Serrano, Karl Maria i Von Weber. Tota una gran opus d'intriga i passions que podeu veure al teatre M. Guerrero de Melilla el proper mes de Maria. És un gentileza de Germans Reunits G. Un espectacle cada dia.

& JA ES PRIMAVERA a Magdalena Preciados. Grans ofertes a la zona d'oportunitats.

& JA ES PRIMAVERA a Magdalena Preciados. Roba interior de tot tipus.

& JA ES PRIMAVERA a Magdalena Preciados. De lli, de cotó, d'espert, de fusta.

* EL CORTE DE NA MAGDALENA. Gran surtit guinavets i guinavetes, punxons, talla-un-gles, amb dos mesos de garantia i un servei permanent de consulta (TFN: 900-69 69 69. cridada gratuïta).

+ Magdalena CUNILLONS AMAGATS. Amaga bé el conillet.

+ Magdalena CUNILLONS A L'AIRE. Alçat la falda.

+ Magdalena CUNILLONS ACOTATS i drets i ajaguts, tombats, aixecats, de totes maneres.

CUNILLONS C.B., al vostre servei al carrer Falangista Laportilla nº 1.

SUCULENT EDITORIAL

Segurament, quan tendreu aquesta secció fictícia dins les mans, ja sabreu la notícia. I ens sap greu, molt de greu! Una notícia com aquesta seria digne de posar-la a JUTIPIRI. Per si no ho sabeu, vos direm que el proper mes de Maig es celebrarà a Algaida, el "Día de las Fuerzas Armadas". (Un atac de rialles ens impedeix continuar escrivint sobre aquest tema).

Seguint la nostra línia editorial totalment definida al llarg de 14 números de JUTIPIRI, passam al que realment ens interessa: al tema de fons, a la recepta de cuina.

Ous frits
(amb "puntillas")

Ingredients per a 64 persones:

- + 325 ous de gallina o 653 si són de quica.
- + Un barral de 4 litres d'oli d'oliva.
- + 128 alls.
- + Sal.

Posau l'oli dins la pella i la posau al foc amb poc foc. Alhora, obriu els ous i els salau. Quan l'oli comenci a ser calent, posau-hi els alls (que mai s'han de cremar). Després, amb molta cura, hi tirau els ous de tres en tres.

Quan els ous siguin ben cuit, el posau damunt la màquina de ripuntar i amb fil Dalia nº 6, cruet, li feis un brodat a les voreres.

BATICOR Notícies del Cor.

TUP-TUPI!!! Durant el passat mes de Març, es presentà a Son Dureta (secció oftalmològica) la nova col·lecció de monedes 90-92. L'organitzador, el Banco de España, per boca del seu representant Daniel Dur O'Bedemil, contà: "amb les noves monedes s'intenta reduir, és a dir, fer-les més petites, com podeu veure, perquè si són petites, és a dir, volem que siguin més petites, i així, amb aquest tamay, és a dir, amb la grossària més bé reduïda, són més petites, i... són més bones de dur i amb una paraula, és a dir, ja per acabar, són, com podeu veure, més petites".

TUP-TUPI!!! Després de l'èxit obtingut amb les excursions programades per a la Tercera Edat, l'INSERSO programarà tota una sèrie de noves rutes i noves activitats, aquesta vegada, per a la Segona Edat (que comença als 27 anys). Els integrans de la Segona Edat no gaudiran d'exempció fiscal però podran fruit de grans descomptes a l'hora de comprar eines per al bricolatge.

TUP-TUP!!! Inagurat el Congrés Internacional Extraordinari de Dones Emblanquinadores sota el lema: "*Les emblanquinadores de tot el món, amb les emblanquinadores de Lituània*". La seva presidenta, na Magdalena Poal i Calç, va dirigir unes fortes paraules als assistents en el discurs d'obertura: "*Sabeu què vos dic, a vatura el món!, que ems hen de solidaritzar amb les nostres companyes lituanes perquè, a vatura el món!, els pobles tenen dret a l'autodeterminació*". I després va comentar que el seu gendre, que fa feina a un banc, li havia dit que havia d'usar paraules cultes i que li havia escrit en un paper com ho havia de dir. Afegí que no entenia perquè ens haviem de "solidar" amb ningú, perquè la calç, quan se "solidaritzà", la poden tirar.

A continuació tres parells en castellà, gentilesa de l'insigne poeta modern don Ramiro de La Sanya. Estan dedicats a l'alba. Don Ramiro és actualment el millor dels poetes en llengua espanyola que hi ha a Mallorca. Es titula Trémula mañana. El despertar del sol.

La mañana sudorosa aparecía,
y la noche presurosa se escondía.

Las alondras, los mirlos y ruiseñores cantaban al día con todos sus honores.

El rocío en las rosas maceraba,
sabor y perfume. La noche acababa!

P O E S I A

Inaguram una nova plana a la nostra secció fictícia. És la Plana de Poesia.

La diadema. Magdalena Espadanya. És un poema molt llarg (45.002 versos). Per la seva descomunal extensió en reproduïm només 4.

Com daurada corona de reial terra,
porta, al front, la diadema subtil
i sent que als cabells, poderosa s'aferra
com sùneix joiosa l'agulla al fil.

Julipari

Secció fictícia
d'ES SAIG

Dirigeix: Carles Sol.

Col. laboren:

Albert Siquesi.

Gabinet Mèdic de Xefardejos

Magdalena Corasson

Benet Alegre

Magdalena Miraquefaig

i tot el potentíssim equip
de la redacció.

REVISTA JUTIPIRI.

EDITA: La Ganyota. Edicions.

IMPRIMEIX: Impta. Sa Carussa.

EN JAUME JUAN, GUANYADOR DEL CERTAMEN POÈTIC VERGE DE CONSOLACIÓ

El nostre bon amic Jaume Juan "Toledo" ha estat el guanyador de XIX edició del Certamen Poètic "Verge de Consolació" que se celebra a Sant Joan. En passades edicions ja havia aconseguit diversos accèssits i segons premis i enguany ha culminat la seva línia ascendent amb aquest èxit. A continuació vos transcrivim la glosa guanyadora. Rebi en Jaume la nostra més cordial enhorabona.

La temàtica d'aquesta poesia fa referència a la llegenda de la Verge de Consolació, que, segons la tradició, fou trobada per un esclau moro que la venerava en solitari fins que en un moment determinat va trobar que l'havia de donar a conèixer a tot el poble.

Pobre i humil el redol
on vos he tengut fins ara,
poca llum vos dóna, Mare,
la closca d'un caragol
per tenir el goig jo tot sol
de mirar-vos a la cara.

Aquest egoisme meu
no me deixava complir.
Tenir-vos que compartir,
Verge, me sabia greu,
però dins un instant breu
molts de Vós podran gaudir.

Dintre de l'església vella
tendreu el vostre habitatge
i els qui faran el viatge
cap a la vostra capella,
quan vos contemplin tan bella
recobrarán el coratge.

Ja som capaç de somriure
d'ençà que vos he trobada.
Sabeu bé com m'ha tocada
trista manera de viure.
Jo pregava: feis-me lliure!
quan vos tenc sola i tancada.

Però bé, ja ho comprenc ara:
gràcia que Vós me donau!
El vostre consol i pau
a tota la gent empara.
Quan tots vos coneguim, Mare,
ningú tendrà cap esclau.

Tenir un tresor tan gran,
un que mai ha tengut res!
Verge, si vos he ofès
el perdó plorant deman.
El poble de Sant Joan
prest rebrà vostres mercès.

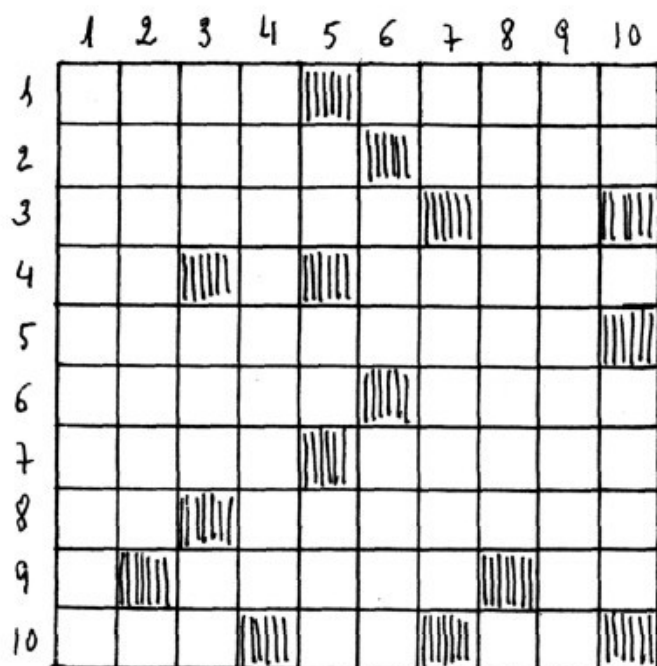
Veig que tan immens tresor
és massa per jo tot sol.
Tota la gent del redol
ne podrà omplir el seu cor.
Sereu la perenne flor
plena d'amor i consol.

Es arribat el moment
i no plor, me sent feliç.
Me'n vaig a donar l'avís
del magne aconeteixement.
Quan vos conegui la gent
viurem dins un paradís.

EL PASTORET DE SOLANDA

PASSATEMPS

Horitzontals: 1. Llogaret d'Algaida. Altre llogaret d'Algaida. 2. Principi, començament. De la seva propietat (pl.). 3. Assegurament o garantia del compliment d'una obligació. Antiga nota musical. 4. Actini. Punt cardinal. Resguard, refugi. 5. Referent als faraons de nom Ptolomeu. 6. Gènere d'ocells de la família dels anàtids. Profitós, beneficis. 7. Campament nòmada. Recull, protegeix, empara. 8. Realisme socialista. Escrit, reportatge. 9. Punt cardinal. Sèrie de trons i petards. Metal molt valuós. 10. Corrent contínua d'aigua. Membre del cos humà. Costum, hàbit.

Verticals: 1. Persona que treballa en la construcció. 2. Quiets, parats. Un. 3. Construcció que fan els ocells. Composició poètica. Pronom personal. 4. Activar, avivar. 5. Dos. Nota musical (al revés). Manoll de flors. 6. Roentgen. Ciutat menorquina (al revés). Document on consten els acords d'una reunió (al revés). 7. Trumfo. A l'edat mitjana, delictes de traïció. 8. Que pateix afeccions als nervis perifèrics. Quinta vocal. 9. Instància, petició, súplica (al revés). 10. Cara del dau. Cent. Autèntic, cert (al revés).

Les solucions als mots encreuats les trobareu a la pàgina 24.

R M I R O T A O R E
E E S N O E A S M S
E S E S Q U G I E N
R Q G I C A O U P H
M U O L R A G E A A
I I S I E S A A L C
T T R D A S N N L I
A A I E S F I O E L
S C A L A V S A P I
E N I R A U T N À S
T U R A D E L A C A
N E L P M E T I T B

Sopa de lletres

Localitzau els noms de deu edificis dedicats al culte religiós. Les lletres que vos sobrin seran uns versos de Joan salvat Papasseit.

Solució a la passada sopa de lletres: Una vegada eliminats els deu noms d'arbres i arbusts, es pot llegir: "El sol no pot assecar, pell de brau, / la sang que tots hem vessat". (Salvador Espriu).

PINA

PINA DAVANT L'ANY 2000

No és que l'any 2.000 hagi de ser distint al 1970, al 1983 o al 1992, sinó senzillament volem xerrar d'una opció de futur, del repte que suposa encarar amb visió, i no a les sordes, a les fosques, l'esdevenir, el futur d'un poble, d'una manera de conviure en comunitat una societat, uns veinats, uns habitants d'un poble, en aquest cas dels pineros.

La idea seria la de suscitar, promoure un debat, una discussió profunda, dins tots els sectors del poble, tant els que d'alguna manera poden prendre les decisions, com poden ser regidors, gent d'influència o de pes, ja sigui econòmic, polític o social, com també els que mai diuen res, o que si diuen ningú els fa cas; aquests també han de dir la seva, tots han de tenir un espai, una cabuda dins aquest debat. Contrastar opinions a través del diàleg mutu i treure'n el millor profit possible i, si es pot, actuar en conseqüència.

La proposta seria crear "LA COORDINADORA DE GENT PREOCCUPADA PER LES COSES DE PINA". Les coses de Pina engloba tot un ample ventall de coses referents a Pina. Aquesta COORDINADORA en principi només tendria caràcter dialogant, de tertúlia, és a dir, només es discutiria, xerraria, donaria opinions, faria propostes damunt tots els problemes que es plantejassin dins ella o per altra gent. Estaria oberta a totes les persones que d'alguna manera estiguin relacionades o preocupades per les coses de Pina. Davant coses concretes es podria sol·licitar l'ajuda de persones externes expertes en els temes a discutir.

Els fonaments i objectius serien els diàlegs, la discussió, contrastos d'opinions, les tertúlies, és a dir, crear un corrent d'opinió dins el poble en relació al que preocupa al poble. En principi i baix de cap concepte no es plantejaria el fer coses, és a dir, no tendria poder executiu; per això hi ha altres entitats. No seria, per exemple, com l'Associació de Veïns. Com a tal coordinadora, no duria a terme accions concretes, només expressar l'opinió sobre els debats suscitats i donar-la a conèixer a les entitats establertes. Fer un comunicat quan es cregui oportú.

Es tractaria de fer unes reunions periòdiques, que podrien ser mensuals, bimensuals, trimestrals o fins i tot, en casos concrets i urgents, setmanals o quinzenals; això vendria donat per la urgència del tema o per les ganes de la gent. En principi creim que no seria convenient abusar de les reunions, perquè la gent es cansa, li fa pesa o té altres coses a fer.

Tot això ve a compte perquè creim que Pina està mancat d'un diàleg, d'una discussió damunt els temes comuns, de tots. Els únics foros de reunió i discussió on es concentra la gent són la sortida de missa i els cafès, que a vegades no són els més adequats per crear una atmosfera de diàleg profund i profitós.

Eliminar aquesta antipatia que sempre hi ha hagut entre el sector cultural o intel·lectual i el que no ho és. Eliminar aquest despreu mutu entre ells, ja que els dos sectors són vàlids i igual d'importants, i cada un d'ells té la seva part de raó i de veritat, cap té l'exclusivitat i han de conviure junts i, per tant, s'han de respectar i treballar junts.

Ara, per anar a coses més concretes de cara al que volem per Pina de cara al futur. Quin model de poble i de societat volem. Sobre aquest tema hi ha molt a xerrar i discutir; entre altres possibles, els que se'ns ocorren són:

Aigües brutes i netes: El consum d'aigua de cada dia és més important; ha augmentat el número de negocis i per tant més consum d'aigua. Aviat serà un problema tant l'aigua neta com les residuals. A Pina ja hi ha pous contaminats per les aigües

del poble. A Sencelles els pous estan contaminats pels pobles dels voltants. Lloret utilitza les cisternes com a pous negres. Montuïri envia les seves aigües brutes cap al torrent de Pina. Quin camí ha de prendre Pina.

Dotze milions per als vestuaris del camp d'esports: És això el que els pineros volen? No és una xifra exagerada? Aquí no hi ha equips de competició. Són molts de dobbers. Tanta de pena pel local social i pel camp de futbol, i ara aboquen aquests dobbers. Ja ho sabem: aquests dobbers han de ser per esport i no poden ser per altra cosa. És correcte això?

Xalets adosats, fet consumat: S'ha donat a conèixer l'opinió del poble a l'Ajuntament, als constructors, als possibles compradors? No. Doncs això podria haver fet una coordinadora com la de què xerram.

Ecologia, casetes de camp: És aquest el tipus de desenvolupament que volem? Volem conservar, destruir o què volem fer amb la natura? Fins ara l'home sempre havia viscut i conviscut amb harmonia amb la natura, no li havia fet falta destruir-la. L'home modern, emperò, per l'egoisme i l'esperit de satisfacció d'unes necessitats postisses, creades per la societat de consum, no li basta emprar la natura amb moderació, sense desbaratar el seu equilibri. En vol fer ús i abús d'ella. S'ha arribat a creure que no la necessita, que és autosuficient, que la pot destrossar. Res més enfora de la realitat. Mai l'home havia tengut una visió tan curta, tan miope de l'entorn. Ha perdut el respecte per aquest do d'harmonia i saviesa que és la natura. Casetes de camp pertot, que pareixen rapinyades, ferides o nafres a aquesta terra que gemega sense poder fer res més, aquesta terra que els nostres pares, padrins i avantpassats regaren amb la suor dels seus fronts. És això el que volem per Pina?

Les pintures de l'església: A poc a poc es tuden. Patrimoni artístic únic i d'un valor incalculable que Pina té. Goteres que fan que la humitat les tudi. Els pineros, què en diuen d'això?

Cultura: Gloses fetes per pineros que es perdran per sempre, sense que molts de joves les coneguin. Talaiots oblidats. Podem fer res els pineros per això?

Dones: Dones de Pina tantes vegades oblidades, és hora de que sentiguem la seva veu, les seves opinions, de les joves i velles.

Vells del poble: Quins són els seus problemes? A veure si se sent la seva veu i no només es compta amb ells a l'hora de les eleccions. No és vera que voleu dir la vostra?

Associació de veïns: Arraconada pel poble, li han donat l'esquena. També vol fer sentir la seva veu. Sempre tindrà alguna cosa a dir.

Per tot això i per moltes altres coses, creim que fa falta una COORDINADORA d'aquestes característiques: Fer moure el poble, crear un corrent d'opinió, dir la seva. No creis que el poble diu: no m'abandoneu, no m'oblideu, teniu en compte aquest petit racó que s'anomena Pina.

NOTÍCIES: Dinar a ses pomeres: Segons ens han informat, s'ha clausurat la campanya de dinars i bauxes pels baixos. S'ha fet una despedida amb un dinar de frit i un xot rostit. Va ser un llepadits. Emperò diuen que ja han decidit continuar amb un altre dinar a un altre lloc que de moment no s'ha concretat. En saber-ho, seguirem informant.

Defunció: Dia 24 de març va morir na Francisca Andreu Coll als 90 anys d'edat. En pau descansi.

ESPORTS

FUTBOL

L'equip de Primera Regional continua la seva lluita particular per aconseguir la permanència a la categoria. Això, si observam els darrers resultats, sembla més que possible, encara que s'hauran de defensar i guanyar tots els punts, sobretot a dins Es Porrassar.

Els darrers resultats són aquests:

Algaida-Génova 1-0
Son Roca-Algaida 1-0
Algaida-Independent 1-1
Alqueria-Algaida 1-1

Els juvenils pareix que han perdut el bon joc que varen exhibir durant una sèrie de partits. El míster Andreu es queixa que no pot comptar sempre amb la totalitat dels al·lots per mor de la feina que fan els diumenges bona part d'ells.

Anim i endavant.

Algaida-Sporting Sóller 1-3
Colònia-Algaida 6-2
Algaida-Xilvar 1-2
Campanet-Algaida 1-2
Montuïri-Algaida 5-0

Els resultats dels benjamins són aquests:

Montuïri-Algaida 0-0
Algaida-Sta.Maria 1-6
Ramon Llull-Algaida 2-2

I els veterans de l'Auto-escola Levante han tengut aquests resultats:

MUMPER-Levante 3-0
Levante-MAE 0-2
Mediterràneo-Levante 5-2
Levante-Fontisa 6-2

JOAN TROBAT

KALENDARI ALGAIDÍ

CULTURES D'ABRIL, SEGONS ABECENIF.

Diu lo savi naturalista Abecenif que en los primers dies d'aquest mes se continuarà la poda de les pomeres, pereres i albercoquers. S'han de reservar empelts ficats dos dits en terra per conservar-los fins al moment d'empeltar, en paratge que no estigui exposat al sol ni al vent. En aquest mes se poden plantar o sembrar totes espècies d'hortalisses, com melons, carabasses, porros, lletugues, tàperes, pèsols, faves, raves i juavert, com també les primeres cols de cabdell, l'axicòria boscana i els espàrrecs. És de notar que tota hortalissa, o la major part d'ella, es pot plantar en tot temps des de gener fins al mes d'agost en part de molt reguiu. En aquest mes se planten millor los plançons de moreres i magrers que en altre temps. Se planten arbres de tota espècie si no gela. Després de les pluges es farà caure la molsa que creix sobre los arbres perquè los danya i los desfigura.

Aquest mes és bon temps per a limpijar les arnes de moltes cuques i ara-

nyes que s'arreglen en elles. És cosa molt saludable purgar-se aquest mes, i qualsevol mal al coll pot ser perillós.

Si en aquest mes se senten los primers trons, assenyalen un any bo i abundant de vi, bestiar i blat en los secans i serres, segons l'opinió del savi Leopold.

En aquest mes es trasplanten les flors que estan avançades, i se sembren les de tardor.

UNA XERRADETA... (acabament)

Eren bons de conèixer es que volien entrar en es veïnat, me n'ensenyaven ells mateixos, no m'enganaven. Una vegada per un camí me'n vaig trobar un de sospitós, vaig fer de no veure'l i vaig passar de llarg. Quan vaig tornar el vaig trobar que se treia figures de dins sa camia per acabar d'omplir un canastret. Se coneix que ses seves no li bastaven. Jo sabia que només tenia una figuera, i dolenta!

Veim que era dura sa vida en aquell temps...

Passàvem pena de viure, res valia res, no hi havia dobbés. Jo cobrava 400 pessetes i encara n'avançava; una dona, anant a entrecavar, 40 cèntims, res, una misèria. Tampoc es camp no tenia es valor que té ara. Pansau que Hisenda me regalava un parell de quarterades de p'Es Tancat Vell perquè ets amos s'havien perdut i no les vaig voler, tampoc no vaig voler un trast a S'Arenal perquè no valia res. Llavors, quan començaren a construir hotels, se va vendre per 800000 pessetes.

Pes poble, hi havia es trui que hi ha ara?

No, a la jovenalla de davant Can Caragol, si feien renou bastava dir-los "no serà massa?" i ja no en feien pus. Hi pot haver llibertat, i molta, però han de fer bonda.

De totes maneres, jo no era gaire pes poble, es que se'n cuidava era en Mena, tots ets al.lots li tenien por.

Col.laboràveu amb sa Guàrdia Civil?

Sí, mirau, hi va haver un parell

de robatoris de sobrassades i agafàrem els delinqüents entre sa Guàrdia Civil i jo. Eren dos de Ciutat i dos de Manacor, vaig estar amb ells fins a les sis de sa dematinada a Montuïri. Un era cordador d'olles i un duia una cama ortopèdica. (Se'n recorda des noms des quatre, vos podem assegurar que té molt bona memòria).

Devia ser molt perillosa aquesta feina...

N'hi havia un que no anava de feina i per poder menjar se dedicava a robar. Un dia el vaig trobar amb quatre gavelles de faves i un sac ple de pèsols, com que no era un robatori d'importància el varen amollar. Al cap d'un temps se presentà i me pegà un tir en es pits amb una escopeta. Llavors se presentà a sa Guàrdia Civil de Palma, li caigueren 12 anys de presó. A jo me duqueren a Ciutat a mirar-me per sa pantalla i es metge Ros me va dir: "N'hi ha un bon rosari, de perdigons", i encara els duc, casi me toquen es cor.

Podríem omplir tot ES SAIG amb les aventures que ens va contar, i això que quan arribàrem ens va dir que no tenia xerrera! Va seguir explicant que va anar a la guerra: al desembarc de Porto Cristo, a Orense, Oviedo, a Guadalajara i al Jarama, i moltes coses més.

Li desitjam que visqui al manco tants d'anys com son pare, l'entranyable vell Estaca.

MARIA MINDONA
ANTÒNIA MA. MULET

UNA XERRADETA AMB...

l'amo en GUIEM ESTACA

Guiem Barceló Garcias va néixer ara fa 78 anys, dia nou de febrer, i exercí de guàrdia rural durant 35 anys.

És un horabaixa assolellat del mes de gener i, asseguts a la camilla, deixam que el nostre entrevistat recordi, fumant una xigarreta darrera l'altra, les seves experiències.

En què consistia la vostra feina?

Vigilar es poble i sobretot foravila, de nit en s'estiu. No era una feina gens fàcil, pensau que es terme d'Algaida són 14.000 quarterades i les mos havíem de recórrer totes. A la primeria anàvem a peu, més tard en bicicleta.

Quan vaig començar, després de sa guerra, crec que es batle era en Serrano, hi havia a Algaida 13 guardes de cabres, més totes ses d'ovelles, i havíem de vigilar que es pastors no se robassin ses pastures uns amb sos altres; tenien una llibreta de "pastoreo" on apuntaven es permisos dels amos de ses finques. També vigilàvem que no hi hagués robatoris de gallines, des vencisos de ses garbes, etc.

Mai anava tot sol. Varen ser companys meus de feina en Toni Rito, es vell Seguí i en Toni Molí Nou que ho va ser 33 anys.

Per poder fer aquesta feina vaig haver de fer un examen que va consistir en ses quatre regles, fer una denúncia i un dictat. Vaig aprendre a escriure, llegir i fer comptes quan tenia 15 o 16 anys, es vespres, a Can Pere Toledo; li pagàvem 2 pessetes cada mes. Quan tenia edat per anar a escola no hi vaig poder anar perquè mon pare va comprar una truja i me va enviar a guardar-la.

Anàveu armats?

Sí, dúiem carabina i pistola, però no les vaig emprar mai, ni tampoc vaig encalçar gaire gent, els agafàvem d'atu-

rats. Lo important era que sa gent mos ves per enmig. Si trobàvem qualcú fent lo que no havia de fer, li cridàvem s'atenció, però no el denunciàvem. Un dia en trobàrem un que robava raïm, i no des de devora es camí que era fogoneu!, li diguérem que ho anàs a dir a l'amo. Jo vaig anar a dir-li, però sé ben cert que ell no li va arribar a contar mai.

Hi havia molts de robatoris en aquell temps?

N'hi havia qualcun. Un dia un va robar gallines i les dugué a vendre en es mercat, va dir que en duia 10; llavors quan es que les havia compres destapà es sac va veure que eren 9 gallines i un gall, va pensar que les havia agafades en sa nit i que eren robades i el va denunciar a sa Guàrdia Civil.

També robaven a sa gent que feia feina a foravila: treure patates, arrabassar pèsols... Si se n'anaven a dinar a Algaida i deixaven es trastos en es tros, en tornar ja no trobaven res.

Segueix a la pàgina anterior.